

Stanko Kos

MEĐUNARODNI SKUP KANONSKOG PRAVA U RIMU

Od 14. do 19. veljače 1977. održan je u Rimu Međunarodni skup kanonskog prava prigodom stogodišnjice osnivanja Fakulteta kanonskog prava na Papinskom sveučilištu Gregorijani. Predmeti koje je Skup obrađivao bili su od općeg značenja za crkveni život pa zato želimo pružiti sažet prikaz rada tog Skupa prema pitanjima o kojima se raspravljalo.

1. Pitanje vlastite naravi crkvenog prava bez sumnje zauzima osobito mjesto u suvremenoj teologiji.¹ Njime se bave ne samo privatni učitelji, nego i crkveno učiteljstvo. I teolozi, a napose ekleziolozi, za koje se činilo da ih takva pitanja ne zanimaju, počeli su se njima ozbiljnije baviti, jer su to zapravo ekleziološka pitanja.

Prema novijim mišljenjima trebalo bi pojam crkvenog prava, protivno dosadašnjem metodološkom postupku, izvesti iz same Crkve, istražujući izravno crkveno ustrojstvo, misaono prosuđujući i proučavajući cjelokupnost pojedinosti koje određuju svojevrstu nadnaravnu društvenost. Crkva nam se u svom konačnom obliku očituje kao zajedništvo institucionalne vrste. U njoj mnoštvo osoba nalazi točku okupljanja i čini zajedništvo time što je povezano s nizom institucionalnih činilaca, kao što su npr. krštenje, ispovijedanje vjere, priznavanje i prihvaćanje pastira, ispunjavanje propisa, izvršavanje službi itd

---

¹ Taj predmet obrađivali su: FRANCESCO COCCOPALMERIO, profesor na Bogoslovskom fakultetu Sjeverne Italije; ALBERTO DE LA HERA, profesor Kom-plutskog sveučilišta; HUBERT MÜLLER, profesor Münsterskog sveučilišta; GERARD FRANSEN, dekan Fakulteta kanonskog prava na Katoličkom sveučilištu u Louvainu; LUIS VELA, dekan Fakulteta kanonskog prava na Sveučilištu Comillas, Madrid; PIO FEDELE, profesor na Rimskom sveučilištu.

Po svom izvornom pojmu crkveno pravo bi imalo biti u tom nizu stvarnosti zajedničarsko-institucionalnih i u povezanosti osoba s tim stvarnostima i ne bi ga trebalo shvaćati samo kao pozitivno pravilo, kao pozitivni zakon. Ono je mnogo više; ono je kao neka dogmatska osnova, činjenica koja prethodi svakom pozitivnom pravilu. Pozitivno pravilo je tvorevina vlasti, i ta tvorevina je po svojoj naravi nepostojana, točno određena, povijesno i bitno promjenljiva.

Drugi vatikanski sabor pripisuje Crkvi sakramentalnu narav i ujedno uči: »Društvo sastavljeno od hijerarhijskih udova i otajstveno Kristovo Tijelo, vidljiv zbor i duhovna zajednica, zemaljska Crkva i Crkva koja već posjeduje nebeska dobra ne smiju se smatrati kao dvije stvari, nego one tvore jednu složenu stvarnost, koja je sastavljena od ljudskog i božanskog počela« (LG 8,1). U odnosu između ta dva počela vidi se veoma uočljivo djelomična sličnost sa sakramentalnim znakom. Kao što ovaj nije drugo, nego vidljiva pojava nevidljivog spasenja i milosti, slično je tome i vidljiva stvarnost Crkve vidljiva pojava nevidljive stvarnosti spasenja i milosti Crkve.

Uzme li se najopćenitiji pojam sakramenta kao spasenje u vidljivu obliku i ako se uzme najopćenitiji pojam prava kao povezanost s Crkvom, pa ako se sjetimo da su odnosi s Crkvom u nekom smislu vidljivi oblik povezanosti s Kristom, s Duhom Svetim, s Bogom, može se u nekom smislu tvrditi da pravo u Crkvi ima sakramentalnu narav, i to ne samo ukoliko upravlja sakramentima i proizlazi iz njih, nego kao crkvena stvarnost, samom činjenicom što povezanost s Kristom postaje vidljivom preko povezanosti s Kristovom Crkvom; prema tome, crkveno pravo vidljiva je pojava odnosa sa samim Kristom.

2. Crkveno pravo nosi značajku svetosti i posvema je različito od građanskog prava. Neumjereno naglašavanje duhovne stvarnosti u Crkvi nijekalo joj je to da ima neki svoj pravni poredak, tvrdeći da postoji duboka suprotnost između naravi Crkve i naravi pravnog poretka. No pretjerano je i odviše izjednačivati crkveno pravo s građanskim pravom, uzimajući od ovoga načela i osnovne pojmove i prenositi ih u Crkvu, pa tako na neki način kidati crkveno pravo od njegovih sakramentalnih korijena. Protiv prve struje naglašava Papa Pavao VI. da je crkveno pravo doista pravo; a protiv druge, da se razlikuje od građanskog prava. Iz toga se vidi da kanonist mora istraživati narav crkvenog prava i vidjeti što ga čini doista pravom, u kojem mu obliku pripadaju značajke vlastite svakom pravu, bez kojih ne bi moglo pripadati pravnom svijetu. Danas se govori da se pojam prava primjenjuje u analognom smislu u crkvenom i građanskom pravu. Tu analogiju treba produbiti da se vidi i pravna i posebna sakramentalna narav crkvenog prava. Prema nauku Pape Pija XII. u enciklici »O Kristovu otajstvenom Tijelu« proizlazi iz Objave istina da je Kristova Crkva ujedno i duhovna i institucionalna ili pravna.²

3. »Stoga se Crkva ne malom analogijom uspoređuje s otajstvom Utjelovljene Riječi« (LG 8,1). Analogija je pojam kojim se u isto vrijeme ističe i sličnost i različnost uspoređivanih stvarnosti. Tom se analogijom želi rasvijetliti jedinstvo između ljudskog i božanskog počela u Crkvi i prema skolastičkom pojmovnom rječniku ta se analogija može nazvati analogijom razmjera, jer obje stvarnosti uspoređivanja obuhvaćaju razmjer u kojem su si one slične i ujedno različite. Treći pojam uspoređivanja je nerazrješivost sjedinjenja, s kojom se susrećemo i u Utjelovljenoj Riječi i u Crkvi između božanskog i ljudskog počela,

² AAS 35, 1943, 224 s.

bez obzira na veoma veliku razliĉnost. Sjedinjenje, naime, u Utjelovljenoj Rijeĉi je osobno, dok sjedinjenje Duha Svetoga s druŝtvenim tijelom Crkve nije bivstveno, nego je to sjedinjenje s ljudskim osobama, koje ĉine crkveno druŝtvo. U »Lumen gentium« izraŝena je ta analogija kao usput, nenaglaŝeno, dok je naglaŝeno izraŝena analogija pridavanja. Treći pojam usporedbe, u Utjelovljenoj Rijeĉi pripada ljudskoj naravi poglavito ukoliko je ona živo oruđe spasenja druge boŝanske Osobe. To se svojstvo pridaje na drugotni naĉin vidljivu druŝtvu Crkve ukoliko je ona sredstvo spasenja treće boŝanske Osobe.

Kako navedena analogija rasvjetljuje povezanost duhovnog i pravnog poĉela, a oba su sastavni pojmovi za zajedniŝtvo, koje oblikuje Crkvu, treba razlikovati izmeĊu obimnosti spasenja i pravnog ustroja na isti naĉin, kao ŝto se u Utjelovljenoj Rijeĉi razlikuje izmeĊu boŝanske Osobe i preuzete ljudske naravi. Kao ŝto u Utjelovljenoj Rijeĉi dvije naravi postoje na nepomijeŝan, nepromjenljiv i nerazdvojiv naĉin, tako isto i u Crkvi postoje duhovno i pravno poĉelo na nepomijeŝan, nepromjenljiv i nerazdvojiv naĉin, premda ĉine jednu jedinu odreĊenu postojeću stvarnost. Iako se opravdano crkveno pravo naziva svetim, ne treba ga zamjenjivati s djelovanjem Duha Svetoga, u ĉijoj se sluŝbi nalazi za izgraĊivanje Kristova Tijela.

Pravo ima u Crkvi zadatak spasiteljskog sluŝenja, u sluŝbi Duha Svetoga kao sredstvo spasenja. Na taj naĉin ono dobiva u Crkvi visoko vrednovanje ukoliko je neodvojivo usmjereno na to da oĉituje i ostvaruje nadnaravno spasenje. S druge je strane relativizirano, ukoliko ima zadatak sluŝenja, zadatak sredstva i nije samo sebi svrhom. Svrha kojoj u Crkvi sluŝi jest: sjedinjenje s Trojednim Bogom i ujedinjavanje ljudskog roda.

4. Svojevrsan pojam crkvenog zakona. Da bi se doŝlo do pravog pojma crkvenog zakona, potrebno je poĉi od cjelovitog promatranja ĉovjeka. To promatranje zaustavlja se na ĉovjeku kao na duhovno-tjelesnoj stvarnosti, u kojoj postoji najdublji i nerazdvojan odnos duha i stvari, tako da sasma duhovno općenje nije uopće ljudsko; pa tako ni u Crkvi kao zajednici ljudi sasma duhovno meĊusobno općenje nije zamislivo. Ako se tome nadoda ĉinjenica da je pravo stvarnost, koja ĉini ĉovjeka i koja se ne moŝe ukloniti, a ta će stvarnost biti ili ne biti ozakonjena, ozakonjena na ovaj ili onaj naĉin, no nikad neće prestati biti pravna, tada zakljuĉujemo da ni Crkva ne moŝe ne biti pravna. Sigurno je: otkad je Krist svojom voljom ustanovio Crkvu, u njoj poĉinje samosvojno pravo, razliĉito od graĊanskog prava. Ali to je pravo isto tako pravo kao i ono graĊansko, i to »pravnoŝću«, koja je bitno jednoznaĉna.

No crkveno je pravo utemeljeno na hijerarhijskom i sakramentalnom ustrojstvu Crkve, zato je crkvena stvarnost teoloŝko-pravna, sveto-pravna, a to »sveto-pravno« ili »kanonsko« ĉini crkveno pravo svojevrsnim. Zato je crkveno pravo u strogom smislu teoloŝka grana nauka i treba ga obraĊivati teoloŝki. Pa ipak, ako promatramo samu »pravnost« u sebi, to ne mijenja bitno ovu teoloŝku granu nauka, kao ŝto se ni ljudska narav Isusa Krista ne mijenja bivstveno time ŝto ulazi u osobno jedinstvo s boŝanskom naravi u osobi Boŝjeg Sina.

Osim toga, treba uvijek imati na pameti spoznaju i stvarnu neodvojivost ljubavi i pravednosti, kao i nerazdvojivost dviju glavnih zapovijedi Boŝjeg zakona, od kojih se druga zapovijed ne moŝe provoditi bez stroge pravne pra-

vednosti. To je veoma dobro shvatila prvotna Crkva, koja je, iako je bila na prvim stepenicama razvoja, koje su pogodovala da se živi bez pravnog poretka, ipak očito pravna zajednica, makar njezino tadašnje ustrojstvo nije zahtijevalo neki razvijeni zakonski sustav.

S obzirom na pozitivno crkveno pravo i zakon: on je kao i svaki drugi zakon pravna stvarnost usmjerena na opće dobro. Crkveni je zakon čudoredan ukoliko obvezuje u savjesti i traži namjernost. U njem se pojavljuje savjest kao nešto što je dublje i osobnije povezano s držanjem, koje je istaknuto vjeroispovjedno. Taj vidik prevladava. U skrajnjem raščlanjivanju u slučajevima sukoba bit će vjeroispovjedno držanje odlučujuće. Vjernik će zbog vjere uživati posebnu slobodu, ali će se osjetiti i obveznim posebnom dužnošću, pretpostavivši da se osjeća povezanim s otajstvom, obveznim da bude djelatno vjeran jednom otajstvu i da ga prihvaća. Zato Crkva ne može biti zauzeta i zadovoljna samo sa sasma izvanjskim ispunjavanjem zakona, jer u njoj takvo izvršavanje ne bi bilo dostatno i ne bi objašnjavalo dubine stvarnih povezanosti, koje proizlaze iz svakog zakona prema cjelokupnom otajstvu. Evandeoske vrijednosti i živi primjer Krista jesu konačni zakon, kojim treba da se nadahnjuje svaki zakon pod svakim vidikom.

5. Može li se crkveni zakon opisati iz usmjerenosti na opće dobro? Prema Ivanu Andriji crkveni je zakon kao neko razjašnjenje ili tumačenje Božjeg prava i zato prosljeđuje isti cilj. A Giuseppe Capograssi, govoreći o vrhovnom temeljnom pravilu, kaže da se sav crkveni pravni poredak stječe u to pravilo, da se odnosi na spasenje duša. To počelo treba imati u vidu da bi se shvatile sve posebnosti crkvenog prava, i primjećuje da se opće dobro i dobrobit pojedinaca u ovom slučaju savršeno poklapaju. Prema nauku enciklike »O Kristovu otajstvenom Tijelu« u crkvenom društvu ljudi udružuju svoje volje i svoje živote za svoje zajedničke ciljeve. U Crkvi se društvenost i osobnost poklapaju, jer je dioništvo u tom društvu ujedno i upućenje u nadnaravni poziv osobe. Zato se moglo tvrditi da u Crkvi posebnici rade uvijek usmjereni na javno dobro, i to ne u svoje ime, nego u ime Crkve.

6. Velik dio rada ovoga Skupa bio je namijenjen pitanjima iz ženidbenog prava Crkve, osobito pitanju nadležnosti Crkve nad ženidbom. Da li je temelj nadležnosti Crkve nad ženidbom krštenih krštenje ili sakrament ženidbe?³ Uzdignuće ženidbe na sakrament ne treba shvaćati kao čin koji je Krist svojom voljom mogao i ne učiniti. Unutrašnja sakralnost odnosa muškarca i žene ustrojstveno usmjerenog k otkrivanju ljubavi prema Bogu i prema čitavom čovječanstvu — naznačenom u djeci — čije je bivstveno jedinstvo monogenetski zajamčeno, a koje je Krist konačno usmjerio na prekogrobno postojanje; ta unutrašnja sakralnost zadobiva u sakramentu Novoga saveza vlastitu djelotvornost za »opus operatum« Crkve.

---

³ Pitanja ženidbenog crkvenog prava obrađivali su: EUGENIO CORECCO, profesor Friburškog sveučilišta; JULIO MANZANARES, dekan Fakulteta kanonskog prava Sveučilišta u Salamanci; PIERRE ADNES, profesor teologije na Papinskom sveučilištu Gregorijani; URBANO NAVARRETE, dekan Fakulteta kanonskog prava na istom Sveučilištu; ANTONINO ABATE, dekan Fakulteta kanonskog prava na Sveučilištu Urbaniana; JOSEPH PRADE, Referent za ženidbu u Papinskoj komisiji za obnovu kanonskog prava za Istočnu Crkvu; ANTONIO MOSTAZA, dekan Pravnog fakulteta na Sveučilištu u Valenciji; HEINRICH FLATTEN, profesor na Bonnskom sveučilištu; LORENZO SPINELLI, profesor na Bolonjskom sveučilištu.

Ljubav Krista prema Crkvi uspostavlja u nadošlom redu spasenja ono značenje koje su ljubav muškarca i žene imali u redu stvaranja, koji je vremenom pređašnji. Između ljubavi muža i žene i ljubavi Krista i Crkve ne postoji samo neki izvanjski ili slikoviti odnos, nego bivstveni odnos učešća. Ženidba je ono povijesno mjesto u kojem se Crkva na određeni način ostvaruje kao »kućna Crkva« (LG 11,2). Ono »da!« zaručnika nisu izrazili samo zaručnici, nego i Crkva, koja se u njima ostvaruje u svojoj vlastitoj bivstvenosti, preobražavajući zaručnike u sakramentalnu i svadbenu sliku Kristovu.

Što teologija nije nikad držala krštenje za neposredan korijen vlasti Crkve nad ženidbom, to treba pripisati dvama razlozima: prvo, što ona i nakon XII. stoljeća nije nikad posvema izgubila svijest da ženidba i ukoliko je ustanova poretka stvaranja ima već biljeg svete stvarnosti, koja po svojoj naravi kao da čeka da prijeđe u domet poretka spasenja i zato u domet pravne nadležnosti Crkve; drugo, ženidba ulazi u život kao crkvena stvarnost, koja je svojstveno različita od stvarnosti krštenja. Jedino u ženidbi kršćanin ostvaruje Crkvu na ustrojstvenoj razini prema svojevrsnom znakovitom obliku ljubavi Krista i Crkve. Zato je ženidba stalež koji na nužan način pripada ustrojstvenom sklopu Crkve, iako nije neminovno nužan za spasenje pojedinca. Bez sakramenta ženidbe Crkva se ne može ostvariti ukoliko je takva, jer se Crkva ostvaruje »u« i »iz« sakramentalnih stvarnosti obitelji, kao što se sveopća Crkva sastoji i živi »u« i »iz« mjesnih Crkvi, makar između Crkve i obitelji ne postoji ista veza posvemašnjeg odnosa, koji postoji između sveopće Crkve i mjesne. Zato je jasno da Crkva ima izravnu vlast nad ženidbom, jer se ona u samom sakramentu ženidbe ostvaruje ukoliko je Kristova zaručnica.

7. Ženidba krštenih. Odnos između sakramenta i ženidbe. Crkveni zakonik prihvaća postavku posvemašnje neodvojivosti sakramentaliteta i ženidbe kao ugovora u valjanim ženidbama krštenih osoba. I nacrt novog ženidbenog prava zadržava tu postavku, iako ima znatan broj kanonista i teologa, koji, doduše priznaju ozbiljnost i težinu razloga za posvemašnju nerazdvojivost, ali ipak smatraju da ti razlozi nisu neoborivi.

8. Valjana ženidba dviju stranaka, od kojih je samo jedna krštena. Prema najopćenitijem mišljenju takva ženidba nije sakramentalna jer ženidba ne može hramati, tj. da za jednu stranu bude sakrament, a za drugu ne. No tada nastaje pitanje: kako je moguće da krštena stranka sklopi valjanu ženidbu koja nije sakrament? Da takva ženidba nije sakramentalna, pokazuje Crkva svojim postupcima: takvu, naime, ženidbu, pa i dovršenu, Crkva može razriješiti, jer nije tvrda (ratum), a tvrda ženidba je sakramentalna za obje stranke. Nesakramentalna ženidba postaje sakramentalnom onog trenutka, kad nekrštena stranka primi krštenje. Za primanje sakramenta traži se djelatna, bar podsvjesna nakana, koja se nalazi u dragovoljnom primanju krštenja. Kad bi neka nekrštena osoba, koja živi u valjanoj ženidbi s krštenom strankom, primajući krštenje isključila sakramentalnost ženidbe, njezino krštenje bilo bi nevaljano.

9. Domet nadležnosti Crkve nad ženidbom. Postoje dvije granice tog dometa. Prva granica jesu zahtjevi naravnog prava. Pravo na ženidbu Crkva smatra jednim od temeljnih prava čovjeka. No korištenje tog prava može javna vlast ograničiti prema zahtjevima općeg dobra. Crkva to čini upotrebljavajući najprobranije, strogo pravno sredstvo, ustanovljujući onesposobljavajuće zakone

kojima obuzdava pretjerane, usko sebične ciljeve onih koji odbijaju svaku društvenu ili pravnu stegu na tom području, nazivajući ih nepravednim ograničavanjem slobode u području najdublje osobnosti, kao što je ljubav i njezin slobodan izražaj. Tim onesposobljavajućim zakonima Crkva postizava željeni cilj neovisno o volji pojedinaca.

Druga granica nadležnosti Crkve nad ženidbom krštenih je činjenica da Crkva nije jedina vlast, nego priznaje državnoj vlasti nadležnost nad onim građanskim učincima ženidbe koji se temelje samo na pozitivnim građanskim zakonima, npr. imovinski odnosi, nasljeđivanje itd.

10. Vlast Crkve nad ženidbama nekrštenih i njezin domet. Može li Crkva, da bi unaprijedila spasenje duša, proširiti svoju vlast na razrješenje ženidbe, koju su sklopile dvije nekrštene osobe, i u slučaju ako se nijedna od tih ne obrati na katoličku vjeru? Npr. pošto su dvoje nekrštenih sklopili među sobom valjanu ženidbu, jedan od njih dobije građansko razrješenje, ili bez toga prelazi u novu ženidbu s katoličkom strankom. To je, dakako, nezakonit čin. Katolička stranka zbog takvog stanja ne može primati sakramente. Morala bi raskinuti to stanje, no za to bi morala uložiti upravo nadljudske napore, pogotovo ako već ima djece s tom osobom. Jedini lijek da se to stanje sredi jest da se osnaži ova građanska ženidba tako da se stvarno raskine pređašnja ženidbena veza nekrštene stranke i da se ukloni zapreka razlike bogoštovlja. U prvom slučaju dolazi u pitanje otpust ne od crkvenog zakona, nego od Božjeg naravnog zakona, koji obvezuje sve ljude bez obzira na krštenje.

Sadašnji je način postupanja Crkve takav da Papa u određenim uvjetima daje otpust od ženidbenog veza dviju nekrštenih osoba. To se razjašnjava time što je Krist Crkvu kao sveopće sredstvo spasenja snabdio punom svetom vlašću, u kojoj je sadržana i dužnost čuvanja naravnog prava tako da ga vjerodostojno i mjerodavno tumači i primjenjuje na stvarne određene slučajeve, kao i to da za određeni slučaj dokida snagu obveze. Jedino od ženidbenog veza izvršene kršćanske ženidbe Crkva ne oslobađa ni snagom zamjenične Kristove vlasti. Na vršenje vlasti Crkve s obzirom na naravno pravo mogu se pozivati svi oni koje obvezuje zakon nerazrješivosti ženidbe, tj. svi supruzi, bez obzira na krštenje.

11. Nadležnost države nad ženidbom i njezine granice. Postavlja se pitanje onih krštenih katolika koji su izgubili vjeru ili su neprijateljski ili nehajni prema njoj. Takvi bi bili obvezani da prime jedan sakrament protiv svoje savjesti ako žele sklopiti valjanu ženidbu. Neki smatraju da temeljno pravo svake osobe da sklopi ženidbu, ujedno s pravom na vjersku slobodu, traži da država može uređivati ne samo ženidbe nekrštenih, nego i ženidbu svakog građanina, bez obzira na njegov odnos prema vjeroispovijesti, kad god traži da sklopi zakonitu ženidbu. Ujedno bi država morala priznati sve građanske učinke crkvenoj ženidbi onima koji je traže, ali tako da se to sklapanje unese i u građanske matice.

Međutim, takvi koji izgubiše vjeru ili su prema njoj neprijatelji ili nehajni, redovito će se zadovoljiti građanskom ženidbom. Ako se obrate, tada im je omogućeno da urede svoje ženidbene odnose na crkvenom području.

12. Građanska ženidba katolika. Iako građanska ženidba katolika nije valjana, čak nije ni prividna, jer nema ni lika ženidbe, ipak se ne može reći da

je »ništa«. Zaručnici često i u tom građanskom činu daju pravu ženidbenu privolu. A ženidbena je privola jedini uzrok ženidbe. No taj čin u ovom slučaju ne proizvodi izvanjsku zgradu ženidbe zbog nedostatka zakonskog oblika sklapanja. Taj oblik, iako nije uzrok ženidbe, ipak je takav uvjet bez kojeg nema učinka valjane ženidbe. I iz takvog čina, koji u svojoj naravi ima sve što se traži za valjanu ženidbu, nastaju ozbiljne obveze: nastaje već neka predženidbena veza, usmjerena prema ženidbi. Odatle nastaje pravo da se od druge stranke traži da se to predženidbeno stanje prevede u pravo ženidbeno stanje.

Zato je poželjno da Crkva ne promatra takve ženidbe kao »ništa«, nego da o njima vodi pastirsku brigu. Dosad je Crkva bez ikakve poteškoće omogućavala takvim strankama da sklope crkvenu ženidbu s trećom osobom. Prije nego se takvima dopusti sklapanje crkvene ženidbe s trećom osobom, trebalo bi ozbiljno utvrditi ne bi li se prethodna građanska ženidba mogla osnažiti, ili, ako to nije moguće, ili nije preporučljivo, valjalo bi razvidjeti da li je stranka moliteljica spremna ispuniti sve svoje obaveze prema prijašnjem drugu i djeci, osobito gledom na ekonomske obaveze. Tu bi crkveno pravo moralo zatvoriti pristup mogućim sablaznima, koje proizlaze iz olakog pripuštanja takvih k crkvenoj ženidbi s trećom strankom.

13. Život posvećen javnim prihvaćanjem evanđeoskih savjeta: njegov odnos prema krštenju, karizmi i poslanju.⁴ Posvećenje po javnom prihvaćanju evanđeoskih savjeta ukorijenjeno je u krsnom posvećenju, no ipak je to jedno posebno posvećenje, kojim se čovjek novim naslovom posvećuje Bogu. Prema nauku Sabora posvećeni je život karizma, dar Božji, koji u ostvarivanju uzima razne oblike, pa i ovi su isto tako dar Duha Svetoga, koje kao takve treba sačuvati. Zato je potrebno da opće crkveno pravo cijeni, čuva i zaštićuje raznolikost, dajući dolično mjesto posebnom pravu svake ustanove Bogu posvećenog života. S obzirom na poslanje: ta posveta povezuje na poseban način s Crkvom i s njezinim poslanjem, i to na način koji je svojevrstan za svaku ustanovu napose. Zato se ustanovama ne bi smjeli nametati tereti, za koje nisu ustanovljene. U tom se smislu ima tumačiti i povlastica izuzeća. Po svojem poslanju ustanove su dužne raditi za unapređivanje Božjega kraljevstva; a u poslanju čitave ustanove nalazi se i poslanje svakog člana posebno. Zato novo pravo treba da bude pomoć i zaštita ustanovama. Sve djelovanje članova treba da bude ispunjeno duhom ustanove, a ustanovama bi trebalo dati u navješćivalačkom radu pravednu i pravičnu izvanjsku samosvojnost, ne ograničavajući prekomjerno ni prava biskupa.

14. Obveze preuzete posvetom. Obveze triju evanđeoskih savjeta: čistoće, siromaštva i poslušnosti, jesu istom noviji obrazac posvete, koji ne iscrpljuje obveze koje se preuzimaju posvetom. Postoje i druge bitne obveze, kao što su: zajednički život, odnosno bratska, sestrinska ljubav; molitva, služba Crkvi prema posebnom vlastitom Božjem daru ustanove.

Predmet obveze evanđeoskog savjeta čistoće ne može biti opći zakon, koji obvezuje sve kršćane ili sve ljude, nego ono što je na slobodno biranje, a to je

---

⁴ Pitanja ustanova posvećenog života obrađivali su: MARCO SAID, profesor Sveučilišta sv. Tome u Rimu; ALFRED DE BONHOME, profesor Teološkog instituta u Bruxellesu; JEAN GALOT, profesor na Sveučilištu Gregorijani; GERMAIN LESAGE, profesor Sveučilišta u Ottavi; ANDREA BONI, profesor na Papinskom ateneju Antonianum; GIUSEPPE LAZZATI, rektor Katoličkog sveučilišta u Milanu.

celibat, ili odricanje od ženidbe radi kraljevstva Božjeg. Predmet zavjeta poslušnosti nisu samo naredbe poglavara u ime svete poslušnosti, nego čitav život u poslušnosti. To je ono raspoloženje posvećene osobe da prepoznaje Božje posredovanje u upravljanju poglavara. U siromaštvu ne treba gledati samo neki oblik poslušnosti, nego ono pravo držanje prema vremenitim dobrima. Neki misle da je doživotno predanje nemoguće, no treba reći da Krist priopćava svoju milost za doživotno predanje.

15. Da li su svete veze, koje nastaju iz prihvaćanja posvećenog života javne u Crkvi? Javnost svetih veza sastoji se u prihvaćanju od strane Crkve. O toj nam pojavi govori već sv. Pavao: »Mlade udovice odbij (ne unosi ih u udovički popis), jer kad ih privuče naslada protivna Kristu, hoće da se ponovno udaju, opterećene božanskom osudom, što su prekršile prije zadanu vjeru« (1 Tim 5,11s). Udovica unesena u popis obvezivala se da se neće ponovo udati i da će živjeti posvećena samo Bogu. Ona je javno prihvaćala tu posvetu, koju crkveni Oci nazivlju: ugovor, savez, zanimanje. Mogla je biti: djevičanska, monaška i klerička. Crkva je tu posvetu držala uvijek javnom, čak je s njom u nekim slučajevima povezivala pravne učinke velikog značenja, tako npr. svčani zavjet čistoće ima snagu da spriječi sklapanje valjane ženidbe. No ta javnost nije isto što i činjenica da za određeni slučaj takve posvete znade veći broj ljudi, tj. ta se »javnost« ne protivi skrovitosti koja je vlastita nekim ustanovama posvećenog života. Posvećenost kao takva ne prenosi laika u redovnički ili klerički stalež, nego ga može ostaviti u njegovoj svjetovnosti, koju posvećuje. No i kod te posvećene svjetovnosti treba razlikovati kleričku posvećenu svjetovnost od laičke posvećene svjetovnosti.

U radu Skupa istaknuto je da se za prihvaćanje posvećenog života može reći da je znak sjedinjenja Krista i Crkve. Postavljeno je pitanje: Ženidbeni stalež temelji se na sakramentu. Zašto se osobama vezanim ženidbenim vezom nijeće ulazak u ustanovu Bogu posvećenog života? Izražena je želja da se pronađe oblik posvećenog života i za takve osobe.

16. Organizmi upravne pravednosti u Crkvi.⁵

Upravna pravednost je pravna ustanova, koja ima svrhu da prosuđuje i rješava prema propisima prava razmirice ili parnice, koje nastanu između posebnika i javne uprave u Crkvi. Apostolskom konstitucijom o obnovi Rimske kurije »Regimini Ecclesiae Universae« Pavao VI. je uspostavio u Vrhovnom sudištu Apostolske signature drugi odsjek, koji je nazvan Vrhovno upravno sudište i time je ispunjena jedna praznina u pravnom uređenju Crkve. Događalo se da se razni nosioci uprave u najboljoj vjeri i s najboljom nakanom ogriješe o prava vjernika ili članova biskupijskog ili redovničkog klera. Kad bi se tako nešto dogodilo, povrijeđena je stranka mogla izvršiti utok na višeg vršitelja uprave sve do koje rimske kongregacije, no nikad nije mogla izaći iz upravnog poretka, u kojem nije mogla imati onih sredstava zaštite i obrane

---

⁵ Ovaj predmet obrađivali su: kardinal DINO STAFFA, predsjednik Vrhovnog sudišta Apostolske signature; ERMANNIO GRAZIANI, profesor Sveučilišta u Pisi; HEINRICH STRAUB iz posebne Papinske komisije za upravno postupanje; PAOLO MONETA, profesor Sveučilišta u Pisi; CHARLES LEFÈBVRE, dekan Sv. Rimske Rote; EDWARD EGAN, auditor Sv. R. Rote; MICHAEL QUINLAN, član Komisije Društva kanonskog prava Britanije i Irske.

koja su vlastita sudskom postupku, pa ni onda kad su bili povrijeđeni zakoni koji se odnose na upravne odluke.

Utok na ovo sudište ne može se izvršiti nego istom nakon izvršenih utoka sve do vrhovnog vršitelja uprave, tako da upravna vlast ima sve mogućnosti da na vrijeme ispravi sve pogreške, ako ih je bilo na području njezina djelovanja. Utok na ovo sudište može se izvršiti kad je odluka, protiv koje se vrši, upravni čin izdan od nekog javnog vršitelja uprave, npr. od biskupijskog ili redovničkog ordinarija, od biskupske konferencije itd. Smisao tog utoka jest da se napadani čin proglasi nevaljanim ili da se poništi, a ne da se ispravi ili nadomjesti drugim rješenjem. Taj utok može u zakonskom roku izvršiti svatko tko smatra da je konačnim činom uprave povrijeđeno njegovo vlastito pravo. Svrha je tog postupka uspostavljanje crkvenog zajedništva.

Sinoda biskupa god. 1969. odredila je da se i drugdje osnuju upravna sudišta. To je učinjeno u SAD, Velikoj Britaniji sa Škotskom i u New Zealandu. U novim pokusnim propisima odobrenim za postupak u tim upravnim sudovima naglašava se važnost pokušaja pomirenja ili nagodbe, a svrha im je uspostavljanje prvotnog prijateljstva u duhu najranije Crkve. (Usp. 1 Kor 6).

Na završetku rada Papa Pavao VI. primio je sudionike Skupa u posebnu audijenciju. U svom govoru naglasio je pastirsko značenje crkvenog prava, koje Drugi vatikanski sabor ne samo da nije odbacio, nego je izrazio neophodnu nužnost prava u Crkvi. To pravo treba da izrazi sliku Krista u službi Crkvi i Božjem narodu.